

23. Кібенко О. Р. Сучасний стан та перспективи правового регулювання корпоративних відносин: порівняльно-правовий аналіз права ЄС, Великобританії та України: дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право / О. Р. Кібенко. – Харків, 2004. – 507 с.

Стаття надійшла до редакції 29.12.2016 р.

О. В. Гербич

аспірант Донецького національного
університету імені Василя Стуса

ПРАВОВА ОСНОВА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ КІНЕМАТОГРАФІЇ

Ключові слова: кінематографія, суб'єкт господарювання, нормативно-правовий акт, фільм, продюсерська система, кінопродюсер, кіновидовищний заклад.

Кінематографія є на сьогоднішній день важливим елементом суспільного життя, для якої господарська діяльність є ключовим фактором. Для цієї діяльності має велике значення правова основа її організації та здійснення.

Правову основу вищезазначеної діяльності у сфері кінематографії складають Конституція України, закони, підзаконні нормативно-правові акти, однак до недоліків правової основи можна віднести невизначеність деяких ключових термінів та понять, неврегульованість окремих питань, неузгодженість та ін.

Загальним питанням та проблемам щодо правових засад господарської діяльності приділяли увагу такі науковці як: В. К. Мамутов [1, с. 9–19, 34–42, 86–94, 117–192], Г. Л. Знаменський [2], В. С. Щербина [3], С. Ю. Бурлаков [4] та багато ін., але дослідження саме щодо таких засад господарської діяльності у сфері кінематографії на сьогоднішній день відсутні.

Наведене вище вказує на актуальність заявленої теми дослідження, метою якого є обґрунтування напрямів удосконалення правової основи господарської діяльності у сфері кінематографії.

Правова основа у сфері кінематографії ґрунтується на Конституції України. Зокрема, це положення ст. 11 (держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України); ст. 15 (суспільне життя в Україні ґрунтується на засадах політичної, економічної та ідеологічної багатоманітності; жодна ідео-

логія не може визнаватися державою як обов'язкова; цензура заборонена); ст. 42 (кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом); ст. 54 (громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності) [5].

Наступним нормативно-правовим актом є Господарський кодекс України, який встановлює загальні положення щодо господарської діяльності, які в рівній мірі стосуються такої діяльності і у сфері кінематографії. Серед таких положень: господарська комерційна діяльність (підприємництво) (глава 4); суб'єкти господарювання (розділ II), майнова основа господарювання (розділ III), господарські зобов'язання (розділ IV), відповідальність за правопорушення у сфері господарювання (розділ V) [6].

Цивільний кодекс України є також нормативно-правовим актом, що відноситься до правової основи діяльності у сфері кінематографії. Зокрема, в ньому зазначених відносин стосуються положення щодо: фізичної особи – підприємця (глава 5); загальні положення про юридичну особу (глава 7); підприємницькі товариства (глава 8); нематеріальні блага (глава 15); загальні положення про послуги (глава 63); особисті немайнові права фізичної особи (книга 2); права інтелектуальної власності (книга 4) та інші [7].

Основним нормативно-правовим актом є Закон України «Про кінематографію», який прийнятий 13 січня 1998 р. (далі – Закон). Цей Закон визначає правову основу діяльності у сфері кінематографії та регулює суспільні відносини, пов'язані з виробництвом, розповсюдженням, зберіганням і демонструванням фільмів. Ним визначено загальні положення (розділ I); організаційні засади в кінематографії (розділ II); встановлено умови та вимоги щодо виробництва, розповсюдження, демонстрування та зберігання фільмів (розділ III); передбачено надання державної підтримки та фінансування кінематографії (розділ IV); закріплено положення щодо міжнародних зв'язків (розділ V). При цьому Законом передбачено можливість здійснення підприємницької діяльності у сфері кінематографії, професійної кінематографічної діяльності, проте не передбачено право на здійснення господарської діяльності у цій сфері без отримання прибутку, що фактично позбавляє можливості вкладення інвестицій на благодійних засадах.

Потребує конкретизації і ч. 2 ст. 16 Закону, якою закріплено, що у разі створення фільму, вихідних матеріалів фільму та фільмокопій за рахунок коштів державного бюджету держава виступає суб'єктом майнових прав автора на фільм, права власності на вихідні матеріали фільму та фільмокопії відповідно до умов укладеного з автором фільму договору, зокрема, стосовно визначення конкретного органу державної влади, який буде суб'єктом майнових прав автора на

фільм, права власності на вихідні матеріали фільму та фільмокопії у вищезазначених відносинах.

Крім того, потребують уточнення положення Закону щодо захисту прав вітчизняних суб'єктів господарювання, порушення яких обумовлено повною забороною трансляції російських фільмів після 1 січня 2014 р., які не популяризують і не пропагандують органи «держави-агресора», з урахуванням настання негативних наслідків для суб'єктів господарювання, які станом на 1 січня 2014 р. мають діючі, довгострокові договори з російськими контрагентами, та потерпають збитки від розірвання таких договорів на підставі зазначених положень Закону [8].

У правовій основі господарської діяльності у сфері кінематографії певне місце займають постанови Кабінету Міністрів України. Серед них – постанова Кабінету Міністрів України від 5 червня 1998 р. № 813, якою затверджено Положення про державну підтримку національних фільмів у продюсерській системі. Це Положення регулює порядок державної підтримки національних фільмів у такій системі, визначає суб'єктів цієї системи та об'єкти державної підтримки в ній – національні фільми. Разом з тим потребує уточнення п. 4, де йдеться про державну підтримку національних фільмів, умовою отримання якої є участь у міжнародних кінофестивалях категорії «А» (кінофестивалі, що відповідають кодексу і вимогам, встановленим для фестивалів Міжнародною федерацією асоціацій кінопродюсерів – ФІАПФ). Це положення стосується незначної кількості художніх фільмів з великим бюджетом, тоді як наразі підтримки потребують більш велике коло національних фільмів, незалежно від зазначеної участі, які впливають на становлення молодого покоління та патріотизм тощо. Відсутність такої підтримки обмежує іншим авторам фільмів та кінопродюсерам вихід на «вітчизняного» глядача, маленькі кінофестивалі чи пошуки нових, альтернативних ринків, – обмежуючи їх конкуренцією Берлінського, або Венеціанського кінофестивалів [9].

Заслуговує на увагу і постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 1998 р. № 1315 «Про затвердження Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів». Це Положення прийнято з метою регулювання розповсюдження і демонстрування на території України всіх видів вітчизняних та іноземних фільмів і прийнято на виконання вимог Закону України «Про кінематографію». Серед позитивних аспектів цього акту необхідно виокремити досить чітку процедуру отримання кінопрокатного посвідчення та встановлення індексів на обмеження віку глядацької аудиторії для різних фільмів. Разом з тим, як негативну рису необхідно виокремити п. 3 зазначеного положення, де йдеться про те, що прокатне посвідчення видається Держкіно юридичній або фізичній особі, яка відповідно до законодавства є суб'єктом під-

приємницької діяльності, оскільки ним обмежено можливість отримання посвідчення для суб'єктів непідприємницької діяльності.

Потребує також уточнення п. 4 щодо прокатного посвідчення, яке дає право розповсюджувати і демонструвати на території України всі види фільмів, вироблених в Україні та за її межами, розповсюджувачам (дистриб'юторам, прокатникам), а також «кіновидовищним закладам», з урахуванням того, що поняття «кіновидовищний заклад» може трактуватися доволі широко, що може призвести до негативних наслідків та порушення прав, як суб'єктів господарської діяльності, так і громадян.

Доопрацювання потребує і п. 8 вказаного Положення, яким передбачено, що у разі виникнення розбіжностей щодо визначення індексу фільму цей індекс визначає за згодою власника фільму експертна комісія з питань розповсюдження і демонстрування фільмів при Держкіно, зокрема, стосовно вирішення питання розбіжностей щодо визначення індексу фільму у разі відсутності згоди власника відповідних прав на фільм [10].

Ще одним нормативно-правовим актом, який стосується цієї сфери, є рішення Національної ради з питань телебачення та радіомовлення від 8 лютого 2012 р. № 307/20620 «Про затвердження Системи візуальних позначок з індексом кіновідеопродукції залежно від аудиторії, на яку вона розрахована». Цим рішенням передбачено, що трансляція кінофільмів та різноманітних програм на телебаченні має супроводжуватися відповідними візуальними позначками. Позитивом є розмежування такої продукції на три категорії залежно від аудиторії, на яку вона розрахована. В той же час в цьому рішенні відсутнє як таке розмежування символіки між категоріями «12+» та «16+», що потребує конкретизації. Також потребує уточнення п. 7 вищезазначеного рішення, яким встановлено обов'язок щодо телевізійних передач, які поєднують аудіо- та візуальну інформацію і які містять інформацію, що може завдати шкоду фізичному, психічному або моральному розвитку дитини, оскільки на сьогоднішній день у рішенні відсутня чітка конкретизація щодо виду таких символів та механізму їх використання, а практика вказує на те, що загалом канали не виконують цієї норми [11].

До правової основи господарської діяльності у сфері кінематографії також можна віднести локальні нормативні акти суб'єктів господарювання, наприклад, Правила надання послуг мережі кінотеатрів «Планета Кіно ІМАХ», які регламентують відносини з надання послуг демонстрації фільмів у кінотеатрі «Планета Кіно ІМАХ» [12].

Серед позитивних сторін цього документа потрібно відзначити охоплення ним більшості відносин, що мають місце між відповідними суб'єктами, а серед негативних – відсутність конкретизації окремих прав чи обов'язків кінотеатру під час надання послуг. Так, потребує уточнення термін «неякісна демонстрація

фільму Кінотеатром», викладений у п. 4.1.2. щодо обов'язку забезпечити якісну демонстрацію фільму; конкретизації вимагає право кінотеатру щодо застосування відповідальності, в тому числі і у формі відшкодування шкоди, до відвідувача у разі використання ним багаторазових 3D-окулярів, якщо після такого використання вони виявилися несправними; доопрацювання потребує і право кінотеатру стосовно заборони внесення до кінозалу великогабаритних речей та вимоги у випадку наявності у глядача великої сумки чи пакету здати їх у спеціальне місце для зберігання чи гардероб, оскільки відсутній обов'язок кінотеатру щодо збереження таких речей.

Таким чином, основними напрямками удосконалення правової основи господарської діяльності у сфері кінематографії можуть бути:

1) на рівні Закону України «Про кінематографію» – внесення доповнень щодо можливості ведення господарської діяльності у сфері кінематографії без отримання прибутку; конкретизація органу, що виступає як суб'єкт майнових прав автора на фільм у разі виготовлення його за кошти державного бюджету; уточнення положень Закону в аспекті урахування настання негативних наслідків для суб'єктів господарювання, які станом на 1 січня 2014 р. мають діючі довгострокові договори з російськими контрагентами та потерпають збитки від розірвання таких договорів на підставі положень Закону;

2) на рівні підзаконних нормативно-правових актів – уточнення положень щодо надання державної підтримки для національних фільмів, умовою отримання якої є участь у міжнародних кінофестивалях; закріплення визначення поняття «кіновидовищний заклад»; конкретизація механізму вирішення розбіжностей при визначенні індексу фільму;

3) на рівні локальних правових актів – конкретизація прав та обов'язків суб'єктів господарювання, що надають послуги у сфері кінематографії.

Подальші дослідження за цією темою можуть бути спрямовані на конкретизацію інших положень законодавства щодо господарювання в зазначеній сфері.

1. Мамутов В. К. Хозяйственное право: учебник / В. К. Мамутов, Г. Л. Знаменский, К. С. Хахулина и др. – К.: ЮрикомИнтер, 2002. – 912 с.

2. Знаменский Г. Л. Хозяйственное законодательство Украины: формирование и перспективы развития / Г. Л. Знаменский. – К.: «Наукова думка», 1996. – 63 с.

3. Щербина В. С. Господарське право України: підручник / В. С. Щербина – К.: ЮрикомИнтер, 2006. – 656 с.

4. *Бурлаков С. Ю.* Кінематографічний твір як об'єкт права інтелектуальної власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право; підприємницьке право; сімейне право; міжнародне приватне право» / С. Ю. Бурлаков. – К., 2008. – 20 с.

5. *Конституція України* від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

6. *Господарський кодекс України: Закон України* від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.

7. *Цивільний кодекс України: Закон України* від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.

8. *Про кінематографію: Закон України* від 13 січня 1998 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 22. – Ст. 114.

9. *Про затвердження Положення про державну підтримку національних фільмів у продюсерській системі: Постанова Кабінету Міністрів України* від 5 червня 1998 р. № 813 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 23. – Ст. 8.

10. *Про затвердження Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів: Постанова Кабінету Міністрів України* від 17 серпня 1998 р. № 1315 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 33. – Ст. 91.

11. *Про затвердження Системи візуальних позначок з індексом кіновідеопродукції залежно від аудиторії, на яку вона розрахована: Рішення Національної ради з питань телебачення та радіомовлення* від 8 лютого 2012 р. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 19. – Ст. 80.

12. *Правила надання послуг мережі кінотеатрів «Планета Кіно ІМАХ»: затв. ТОВ «ТРИУМФ МЕДІА ГРУП»* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://planetakino.ua/f/1/about/Правила%20оказания%20услуг_укр.pdf.

Стаття надійшла до редакції 08.11.2016 р.